TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

300 năm Sơn môn - Chùa Liên Phái

ISSN: 2734-9195 09:05 17/05/2026

Trải qua 300 năm tồn tại và biến đổi, chùa Liên Phái hiện diện đó như lưu giữ những giá trị từ lịch sử, kiến trúc đến tư tưởng, dẫu trải qua nhiều thăng trầm vẫn không ngừng được truyền đăng tục diệm, kế thừa và phát triển trong dòng chảy của Phật giáo dân tộc.

Tác giả: **Hoàng An Khánh**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 5/2026

Nằm sâu trong ngõ phố Bạch Mai, **chùa Liên Phái** trầm mặc, cổ kính như tách khỏi nhịp sống đô thị. Ngôi chùa không quá nổi bật về quy mô nhưng lại gợi mở nhiều lớp giá trị lịch sử về Phật giáo Thủ đô Hà Nội, đặc biệt khi đặt trong bối cảnh hình thành của dòng thiền Liên Tông vào thế kỷ XVIII.

Theo các tư liệu còn lại, chùa được khởi dựng năm 1726 bởi Tổ Cứu Sinh (1696–1733), pháp hiệu Như Trừng Lân Giác. Trước khi xuất gia, ông là Thế tử Trịnh Thập, thuộc dòng dõi chúa Trịnh và từng được cấp đất lập tư dinh tại khu vực này. Khi bước vào con đường tu hành, ông đã "cải gia vi tự", chuyển đổi tư dinh thành chùa, "cải gia vi tự" không chỉ là thay đổi về không gian sống, mà đánh dấu bước chuyển quan trọng trong tư tưởng. Từ đây, Liên Tông dần định hình như một dòng tu mang tính dung hợp, kết hợp thiền định với niệm Phật - một xu hướng khá phổ biến trong bối cảnh Phật giáo Việt Nam thời Lê - Trịnh.

Theo quan niệm dân gian, **chùa Liên Phái** nổi tiếng về việc hóa giải "trùng tang", sự thật thì thời ấy, thấy chúng sinh quá lo sợ về sự "trùng tang", Tổ Trịnh Thập đã viết ra bản kinh "Thập nguyện cứu sinh" và bộ ván in khắc phù giải để trong bảo Tháp để nhân dân tự đến thỉnh với niềm tin rằng việc đó có thể hóa giải "trùng tang", làm cho người dân được an tâm khi có hiếu sự.

Hình thành trên nền phủ đệ và phát triển qua nhiều giai đoạn, không gian chùa mang tính thích nghi, khép kín, thiên về nội hướng. Tuy vậy, nếu quan sát tổng thể, vẫn có thể nhận ra dáng dấp của bố cục "nội công ngoại quốc": các nếp nhà sắp xếp theo trục chính, liên kết với nhau bằng hệ thống hành lang bao quanh.

Từ cổng bước vào, một khoảng sân rộng mở ra, được ôm trọn bởi các dãy kiến trúc. Không gian vì thế trở nên thoáng đãng, có chiều sâu. Nổi bật trong khuôn viên là bảo tháp Diệu Quang chín tầng, hình lục giác, cao khoảng 20m. Tháp được xây bằng gạch, gợi nhắc đến hình thức Cửu phẩm Liên hoa quen thuộc trong mỹ thuật Phật giáo.

Năm 2022, chùa tôn tạo thêm một vọng thờ đặt tôn tượng đức Phật Thích Ca bằng ngọc thạch, cao 1,05 m, nặng khoảng 5 tấn. Tượng được an trí ở vị trí

trung tâm, phía trước gian Tam Bảo, thường được xem như “trái tim” của toàn bộ khuôn viên.

Tòa Tam Bảo gồm năm gian, dựng trên bộ khung gỗ với sáu vì kèo đỡ mái, kết hợp hai kiểu kết cấu “chồng rường” và “quá giang cột trốn”. Bước vào bên trong, dễ dàng nhận ra điểm nhấn nằm ở hệ thống cửa võng sơn son thếp vàng, chạm trổ công phu. Các mảng chạm lộng, chạm thủng với đề tài tứ linh đan xen hoa lá tạo nên một không gian vừa trang nghiêm, vừa giàu tính nghệ thuật. Hệ thống tượng thờ hiện còn cũng phản ánh nhiều lớp thời gian, từ Hậu Lê đến thời Nguyễn.

Phía sau là nhà Tổ với kiến trúc gồm 11 gian với tám cửa lớn, mở ra khu vườn tháp trên gò Mai Phong. Trong không gian này hiện còn bảy ngôi tháp, ở giữa là Tháp Cứu Sinh bằng đá, hình tứ giác, được chạm khắc khá tinh tế. Tài liệu cũ cho biết, trước đây chùa có hơn 30 tháp; đến nay chỉ còn lại hơn 10, trong đó có bảy tháp thuộc các vị Tổ.

Chùa Liên Phái hiện còn lưu giữ nhiều hiện vật truyền thống: chuông đồng, khánh đá, hoành phi, câu đối, cùng hệ thống 64 bia đá ghi chép hành trạng của các vị Tổ và các thế hệ kế thừa. Mộc bản kinh Phật vẫn còn được bảo tồn, trên đó văn tự được khắc xen với những hình họa minh họa, đường nét tinh xảo và giàu tính nghệ thuật.

Năm 2023, Hòa thượng Thích Gia Quang Trụ trì và là Tổ thứ 13 của Sơn môn Chùa Liên Phái đã phối hợp với Phân viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam tại Hà Nội và Viện Nghiên cứu Tôn giáo (thuộc Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam) tổ chức Hội thảo khoa học về Tổ Như Trừng Lân Giác và sơn môn Liên Phái trong lịch sử Phật giáo Việt Nam. Từ hội thảo, nhiều nghiên cứu mới được công bố, góp phần bổ sung thêm tư liệu về thân thế của Tổ cũng như lịch sử ngôi chùa.

Trải qua 300 năm tồn tại và biến đổi, chùa Liên Phái hiện diện đó như lưu giữ những giá trị từ lịch sử, kiến trúc đến tư tưởng, dẫu trải qua nhiều thăng trầm vẫn không ngừng được truyền đăng tục diệm, kế thừa và phát triển trong dòng chảy của Phật giáo dân tộc.

Sáng ngày 01/04/2026 (14/02/Bính Ngọ), Chùa Liên Phái đã trang nghiêm tổ chức Lễ giỗ Tổ khai sáng và kỷ niệm 300 năm hình thành (1726- 2026). Đây là sự kiện có ý nghĩa đặc biệt, đánh dấu hành trình ba thế kỷ truyền thừa và phát triển của một pháp phái Phật giáo tiêu biểu giữa lòng Thăng Long - Hà Nội. Tại lễ Tưởng niệm, Hòa thượng Thích Gia Quang, trụ trì đời thứ 13 Chùa Liên Phái nhấn mạnh: Tổ sư Như Trừng Lân Giác là bậc "lấy thân giáo làm pháp, lấy hành nguyện làm đạo", đã dung hợp hài hòa giữa thiền học nội chứng và lý tưởng Bồ tát đạo, giữa xuất thế và nhập thế.

Trong quá trình hoằng pháp, Tổ sư đã kiến lập và trùng tu nhiều danh lam cổ tự, đồng thời để lại hệ thống trước tác có giá trị, tư tưởng của Tổ khai sáng là đưa Phật pháp đến gần hơn với đời sống quần sinh "thượng cầu Phật đạo - hạ hóa chúng sinh".

Đây cũng chính là nền tảng để trong 300 năm qua chùa Liên Phái - Sơn môn Liên Phái phát triển bền vững, lan tỏa từ Thăng Long ra các tỉnh Bắc Bộ, trở thành một trong những nôi truyền thừa có ảnh hưởng trong lịch sử Phật giáo Việt Nam.

Tác giả: **Hoàng An Khánh**
Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 5/2026